

is ongeveer 1790, een cijfer dat kleiner is dan het door Dr. VAN DANTZICH berekende.

Prof. DE BOER is uitgegaan van een sterfte aan tuberculose van $\frac{1}{500}$ en een

algemeene sterfte van $\frac{15}{1000}$. Die cijfers zijn echter voor gehuwden anders.

Volgens de officieele statistiek bedroeg de sterfte in 1901 voor den leeftijd 20—49 jaren:

Oorzaak	13	longtuberculose	4177
„	14	hersentuberculose	96
„	15	andere tuberculose	722
De totale sterfte	—		12778

Het aantal gehuwden van 20—49 jaren bedroeg 1116492. Daaruit laat zich voor dezen leeftijd een gemiddelde algemeene sterfte van 11.4 per duizend en een sterfte aan tuberculose (alleen longtuberculose) van 3.73 per duizend berekenen.

Met behulp der formule van Prof. DE BOER verkrijgt men met deze cijfers

$$\text{voor } \frac{1}{5} \times \frac{3.73}{11.4} \text{ van } 67000 = 4382.$$

Of men nu dit cijfer of dat van Dr. VAN DANTZICH (2680) aanneemt, doet weinig ter zake; in beide gevallen is het deficit van maritale tuberculose naar de gewone kans tegenover het aantal waarnemingen aan de enquête-commissie opgegeven zóó groot, dat men de oogen niet sluiten kan voor het feit, dat de enquête het voorkomen van maritale *infectie* zeer onwaarschijnlijk gemaakt heeft.

Groningen, 16 Juli 1905.

A. P. FOKKER

GRATIS VERVOER VOOR VERPLEGEND PERSONEEL BIJ HET GELEIDEN VAN ARME KRANKZINNIGEN.

In het voorgaande nummer van dit *Tijdschrift* vindt de lezer op blz. 232 een stukje van Dr. J. KUIPER, dat mij noopt terug te komen op hetgeen in het daaraan voorafgaande nummer op blz. 156 op zoo uitnemende wijze door de Redactie van het *Tijdschrift* is gerefereerd uit het 2de Jaarverslag van het Ziekenhuis te Groningen.

Indien Dr. KUIPER het middenste gedeelte van het in het Jaarverslag, dat ik hem bij wijze van beleefdheid zond, omtrent deze zaak vermelde, niet uit het verband had willen rukken van hetgeen daaraan voorafgaat en daarop volgt, zou hij niet anders hebben kunnen lezen dan de Redactie van het *Tijdschrift* deed.

Het transport van arme krankzinnigen van het Wilhelmina-Gasthuis naar Meerenberg (gelukkig niet zoo heel ver) vindt, ben ik wel ingelicht, plaats door verplegend personeel voor rekening van de Exploitatie van het Ziekenhuis, dus van de Gemeente Amsterdam, onverschillig of de patiënt uit Amsterdam afkomstig is of niet, zoodat ook de kosten, welke naar recht en billijkheid voor rekening van andere belanghebbende arbesturen behoorden te komen, door Amsterdam worden betaald. Indien dit inderdaad zoo is,

dan bestaat er m. i. voor de Directie van het Wilhelmina Gasthuis weinig stof tot juichen.

In plaats van nu met dankbaarheid te erkennen, dat Groningen aan Amsterdam den weg wijst om een niet onbeduidende en gedeeltelijk onbillijke post van de uitgaven voor het Wilhelmina-gasthuis af te voeren, vaart Dr. K. uit tegen den verslaggever van het Groningsche Jaarverslag als had deze de eer van Amsterdam rechtstreeks aangerand en als ware het sinds lang een overwonnen standpunt, dat krankzinnigen door politie worden getransporteerd.

De vraag, in de voorlaatste alinea van zijn schrijven gedaan, moge hij zelf trachten te beantwoorden. Waarschijnlijk zal hem daarbij duidelijk worden dat de wereld — en zelfs ons landje — buiten Amsterdam nog tamelijk groot is. Toevallig is mij bekend dat eergisteren, 15 Juli, een patiënt uit Watergraafsmeer, dus direct op de grenzen, door welwillende bemiddeling van den Officier van Justitie, door politie werd overgebracht naar Medemblik.

In het Verslag betreffende het Gesticht Meerenberg over 1903 wordt vermeld, dat 60 patiënten werden overgebracht door politie. In 9 gevallen was deze in uniform. Van een der lijders waren de handen met een slot gebonden op den rug. Een lijderes werd uit een buitenlandsche inrichting overgebracht door een mannelijken beambte.

Verder behoef ik met gegevens niet te gaan.

De goedgeefsheid der Gemeente Amsterdam zal nimmer vermogen aan dergelijke dingen een einde te maken.

Of het transport plaats heeft uit een ziekenhuis of niet, doet weinig ter zake.

Groningen heeft den weg gewezen langs welken kan worden bereikt, *dat armbesturen door bezwaren van financieelen aard niet behoeven te worden afgeschrikt* enz. Daarop komt het aan.

Dat ook door den Officier van Justitie ongetwijfeld gaarne gebruik zal worden gemaakt van verplegend personeel, wanneer hij weet dat het vervoer kosteloos kan geschieden, is in het Jaarverslag niet besproken. Slechts van de eerste schrede, op den thans ingeslagen weg gedaan, werd melding gemaakt. Aan meer bevoegden werd gaarne overgelaten het overige te doen.

Het was dan ook in overleg met een van onze meest bekende psychiaters, dat deze steen aan het rollen werd gebracht door middel van een kort referaat in het *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde*.

Dr. KUIPER had toch kunnen vermoeden, dat door mij niet zou zijn nagelaten links en rechts de zaak te bespreken, ook met deskundigen van naam.

Het spijt mij dat ik door hem ben gedwongen tot twistgeschrijf, onder collega's zoo af te keuren.

Een opmerking als die van den slotzin van zijn betoog moest onder ons niet gangbaar zijn.

Groningen 17 Juli 1905.

Dr. G. VAN EYSSELSTEIJN.